

Зарішняк І. М., канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

Костюк Ю. Г., здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Загальні напрями розвитку людського суспільства у ХХІ ст. впливають також на розвиток освіти і кардинальні зміни у її структурі. Недивно, що змінюються також і принципи роботи: освітньої, наукової, виховної, адже поява комп'ютерної техніки значно збільшила технічні можливості у навчанні, а така світова тенденція, як глобалізація, зробила величезну кількість закладів вищої освіти інтернаціональними.

Ми поставили за мету розкрити особливості соціально-виховної роботи зі слухачами на прикладі Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Вищі навчальні заклади, як відомо, є не тільки суто навчальними структурами; вони відіграють роль соціально-виховного середовища для студентів. Таке середовище виконує наступні функції: соціалізації (студент повинен засвоїти різноманітні соціальні ролі, які знадобляться йому як професійній особистості), професійного виховання (сюди належить професійна культура та формування переконань у своїй професійній придатності), культурологічну (адже професійний розвиток неможливий без розвитку культурного) та власне виховну (формування правильного ставлення для себе та оточуючого світу) [1, с. 104–105].

Для ефективного виконання вищезазначених функцій та для сприяння більш продуктивному навчанню основними тенденціями сучасної освіти є гуманізація (перехід від авторитарної педагогіки до особистісно-орієнтованої освіти) [2, с. 182–183] та індивідуалізація (врахування потреб кожного окремого студента, активна участь студентів у питаннях регулювання власної освіти, наприклад, шляхом самостійного обрання деяких дисциплін) [3, с. 229]. Тут також передбачається соціальна адаптація іноземних студентів, яким важко подолати культурний шок без допомоги наставників, та формування такої дружньої, сприятливої атмосфери в університеті, гуртожитку та інших підлеглих установах, яка б сприяла саморозвитку та зацікавленості у науці усіх студентів [1].

Модернізація освітніх програм вищої школи передбачає зменшення аудиторного навантаження та збільшення ролі самостійної роботи студентів. До

різновидів соціально-виховної самостійної роботи студентів належать організація дискусійних студентських клубів, клубів за інтересами, участь у громадських організаціях, волонтерство, агенції соціальних проєктів, спортивні змагання, студентське самоврядування тощо. Соціально-виховна робота задовольняє культурні й освітні потреби, що розвивають індивідуальність студента, сприяють реалізації його внутрішнього потенціалу, і гармонійно доповнює інші види діяльності майбутнього фахівця. Наприклад, в ДонНУ імені Василя Стуса позанавчальна та дозвіллева активність студентів – це ціла система заходів, діяльність колективу співробітників закладу та членів студентського самоврядування. Зокрема, у структурі студентського самоврядування кожного факультету функціонують департаменти з проєктної роботи, виховної і волонтерської діяльності, соціально-побутової, культурно-масової, навчально-наукової, спортивної роботи, інформації та комунікації. Невід'ємними елементами виховної роботи є корпоративні заходи. На регулярній основі в ДонНУ імені Василя Стуса відбуваються щорічна «Посвята в студенти», екскурсії музеєм Університету, фестивалі «Дебют першокурсника», «Екватор» (DonARTS), «День університету», дні факультетів та інші заходи [4]. Для інтеграції студентів у соціальне життя, а також для формування громадянської свідомості та для самореалізації особистості в університеті реалізуються соціальні проєкти («Велосипедний Прогресивний Рух у ДонНУ», «Маєш допомогу – допомагай», «Школа молодого посадовця», «Старший брат», «Наука – це просто!», «Гуляючи коридорами Стусівського Університету у Вінниці»). Дозвіллева діяльність слухачів університету представлена традиційними заходами, серед яких популярними є «Випуск магістрів», щорічні Спартакіади з різних видів спорту [5]. В університеті діє навчально-виробнича лабораторія «Творча майстерня», яка пропонує на розсуд студентів різноманітні підготовчі курси для вдосконалення особистості студента («Англійська на все життя», «Основи роботи з комп'ютером», «Автоматизація бізнес-процесів. Управління підприємством і бухгалтерія», підготовчі курси з англійської мови до вступу в магістратуру тощо [6].

Окрім того, соціально-виховне середовище університету також повинно сприяти і науково-дослідницькій діяльності студентів, яка, у свою чергу, сприяє розвитку системного, логічного мислення, здатності до аналізу та організації власної наукової діяльності, навчає студента працювати в умовах невизначеності та допомагає реалізувати творчий потенціал. Величезну роль у такій роботі відіграє науковий керівник, досвід спілкування з яким може не тільки вплинути на напрям наукових пошуків студента, а й навчає його правильно висловлювати наукову думку, наводити аргументи тощо [1, с. 111–112]. Наприклад, у Статуті Донецького національного університету імені Василя Стуса,

зокрема в п. 2.3 зазначено, що одним із стратегічних завдань університету є створення креативної території для популяризації науки з дослідницьким центром і стартап-середовищем. В університеті діють наукові товариства слухачів, які проводять освітні, організаційні і наукові заходи, популяризують наукову діяльність, представляють навчальні, наукові та професійні інтереси студентів як в університеті, так і за його межами [7].

На початку університетського життя студенти можуть відчувати труднощі в адаптації до правил функціонування навчального закладу принципово нового типу (порівнюючи зі школою). Саме тому на початковому етапі, а особливо на першому курсі, важливу роль відіграють куратори, діяльність яких повинна бути спрямована на підтримку студентів, посилення їхньої мотивації та зацікавленості в отриманні належної професійної освіти. Куратор для студента повинен бути старшим наставником та «другом», адже саме куратор є посередником між студентом та адміністрацією вузу і факультету [8, с. 46]. Обов'язками куратора є: своєчасне інформування про усі заходи, в яких студент може взяти участь, організація студентської групи та поступове її переведення на самостійне функціонування, знайомство студентів із традиціями ЗВО, забезпечення позитивної психологічної атмосфери та контроль відвідування й академічної успішності студентів [1, с. 109–110]. Наприклад, в ДонНУ імені Василя Стуса важливою формою виховної роботи є кураторська година, яка сприяє входженню студента в освітній простір, формує засади корпоративної етики та культури поведінки студента як здобувача освіти – члена великої родини [4].

Отже, соціально-виховна робота університету – багатогранна і надзвичайно важлива. Вона сприяє становленню соціальної, культурної та професійної особистості та формує правильні знання, уміння та навички студента. Це соціально-виховне середовище, що реалізує насамперед функцію соціалізації й адаптації вчорашнього школяра, функцію культуротворення, особистісного і професійного виховання сучасного студента. Велика роль у становленні особистості майбутнього фахівця відводиться інституту кураторства як елементу соціально-виховної роботи.

Список використаних джерел

1. Сенашенко В. С., Конькова В. А., Комбарова М. Н. Социально-воспитательная среда вуза как основа воспитания и социализации студенчества. *Высшее образование в России*. 2011. № 6. С. 103–113.
2. Гук О. Ф. Гуманізація освітнього процесу у вищому навчальному закладі. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2012. Вип. 14. С. 179–187.

3. Волобуєва І. В. Індивідуалізація навчання як психолого-педагогічна проблема сучасної вищої школи. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 227–231.
4. Виховна робота. *Інформаційний пакет ЄКТС*. URL: <https://www.donnu.edu.ua/uk/informatsiyniy-paket/#1525769611492-1a351972-a0d1> (дата звернення 05.05.20).
5. Соціальні проекти. *Інформаційний пакет ЄКТС*. URL: <https://www.donnu.edu.ua/uk/informatsiyniy-paket/#1525769646913-49b99b23-8359> (дата звернення 05.05.20).
6. Навчально-виробнича лабораторія «Творча майстерня». *Інформаційний пакет ЄКТС*. URL: <https://www.donnu.edu.ua/uk/tsentr-bezpererivnoyi-osviti-donnu-imeni-vasilya-stusa/> (дата звернення 05.05.20).
7. Статут Донецького національного університету імені Василя Стуса. URL: <https://drive.google.com/file/d/1QJhar8Bvk5HZHNB5DnFDdmvrqfLFKyPp/view> (дата звернення 05.05.20).
8. Діколь-Кобріна О. А. Роль куратора в психологічному супроводі студентів-першокурсників. *Наука і освіта*. 2015. № 11–12. С. 45–50.

Камінська О. А., здобувач вищої освіти,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

Науковий керівник – **Кушнір Ю. В.**, канд. пед. наук, доц.,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
Україна

АГРЕСІЯ ПІДЛІТКІВ:

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Особливо гостро в сучасних умовах суспільного розвитку стоїть проблема зростання проявів агресивної поведінки сучасного суспільства. Культ успішності, безперервний цейтнот, нестабільність економічної та політичної сфери як в нашій країні, так і в усьому світі провокують постійний стрес для кожного індивіда. Серед підлітків проблема деструктивної (агресивної) поведінки є відображенням одного з найактуальніших суспільних питань сьогодення: значного збільшення соціальної нестабільності через зростання жорстокості, зростання рівня злочинності та проявів нетолерантності в соціально-культурному просторі. Відсутність любові й турботи, неконструктивна критика, надмірний тиск і контроль породжують озлоблене ставлення до навколишнього світу.